

Posudek oponenta rigorózní práce

Jméno autora: Mgr. Ludmila Šolcová

Název práce: Souvislost spirituality a resilience u seniorů

Konzultantka práce: PhDr. Iva Štětovská, Ph.D.

Oponentka práce: PhDr. Eva Dragomirecká, Ph.D.

Tématem předkládané práce je spiritualita a její souvislosti z pohledu psychologie.

Přehledová část zahrnuje vývoj pojmu a jeho prolínání s psychoterapeutickými a psychologickými přístupy, kde vedle užšího, tradičního pojetí spirituality jako způsobu praktikování víry autorka představuje i širší pojetí spirituality ve smyslu transcendence vyjádřené hodnotami, prožíváním i konáním, které není spojené s konkrétním náboženstvím. Autorka v kapitole o spiritualitě pojednává o osobnostech, které tento jev v oblasti psychologie studovaly a přispěly k jeho pochopení a konceptualizaci. Vedle tradičních představitelů historie psychologie (Freud, Jung, Maslow, Fromm, Erikson aj.) je zde věnováno poměrně dost prostoru S. Grofovi a jeho transpersonální psychologii, který s tématem práce podle mého soudu souvisí jen okrajově. Změněné stavy vědomí a jejich využití v mystických výkladech sice patří do oblasti spirituality, ale svým odmítáním racionálních a objektivních principů vědy je Grofova transpersonální psychologie na opačné straně než autorka, prezentující kvantitativní výzkum ve smyslu „scientistního“ pojetí spirituality jako měřitelného konstruktu. Výběr autorů je dán samozřejmě subjektivní preferencí – osobně ve výčtu humanistických představitelů postrádám V. Frankla, v podkapitole o evoluční biologii R. Wrighta a ve výčtu českých psychologů J. Křivohlavého, V. Smékala a autory Škály každodenní spirituální zkušenosti, která není v přehledu existujících českých instrumentů zmíněna.

Další kapitoly přehledové části jsou věnovány výkladu pojmu resilience a vztahu resilience a spirituality. Autorka popisuje postupný vývoj pojmu od resilience chápané jako osobnostní charakteristiky po pojetí resilience jako procesu, komplexní situace ovlivněné množstvím charakteristik různého typu. Dále shrnuje výzkumy spirituality a resilience na obecné i starší populaci. Tyto části jsou přehledně zpracovány a dobře podloženy výzkumnými pracemi, byť část věnovaná výzkumy o starších osob má relativně malý rozsah (2 strany) vzhledem k tomu, že se jedná o hlavní téma práce.

Za nedostatek přehledové části považuji nedostatečnou korekturu textu s množstvím jazykových a formálních chyb. Jako příklady uvádím chybné (opakované) psaní „Sigmund“, „Ericson“, občasnou rezignaci na shodu podmětu s přísudkem (např. s. 45), chybějící citace v textu (Rak s. 12, Grof s. 13, Kebza s. 52), neodpovídající citace v textu v porovnání se seznamem literatury (Takáčsová, 2015 – s. 59), „minimální“ místo „maximální“ (s. 69), chybné označení čísla grafu na s. 70, korelační koeficient 34 na s. 46 (zřejmě má být 0,34), nejednotné psaní nadpisů apod.

Ve výzkumné části autorka replikovala dotazníkové šetření, které uskutečnila pro diplomovou práci na mladé populaci, na populaci 60+. Jednalo se o soubor populace „elitního“ stáří, tvořený účastníky vzdělávání pro seniory (Univerzity třetího věku) a jejich kontakty. Zdůvodnění následného výzkumu a

jeho hypotéz je relevantní – předchozí šetření naznačilo vztah zkoumaných proměnných k věku, které nebylo možné vzhledem k převaze respondentů mladého věku potvrdit.

Metodologická část je popsána důkladně a také výsledky jsou přehledně prezentovány. Poněkud neobvyklé je, že kapitola „Výsledky“ zahrnuje pouze analýzy, které se přímo vztahují k hypotézám a další analýzy zkoumající vztah k demografickým charakteristikám jsou součástí kapitoly „Diskuse“. Oceňuji, že se autorka v diskusi dotkla mnoha výhrad, které čtenáře během čtení práce napadají (např. příliš vysoké hodnoty vnitřní konzistence, kterou bych nepovažovala za „vynikající“). Shrnutí a závěr jsou však velmi stručné a víceméně jen konstatují potvrzení hypotézy o vztahu mezi spiritualitou a resiliencí a inspirující přínos této práce pro další výzkumy. To, že autorka nezmiňuje možnou praktickou využitelnost, poukazuje na aspekty, které práce nezahrnuje. V současnosti je vztah mezi spiritualitou a resiliencí u (nejen) starší populace důležitým tématem psychologie zdraví právě z toho důvodu, že intervence zaměřené na kultivaci spirituality pomáhají zvládat obtížné životní situace a jsou stále více aplikovány v praxi.

Přes uvedené výhrady je práce užitečným příspěvkem shrnujícím určité pohledy na studium spirituality, oceňuji také pečlivě zpracované dotazníkové šetření. Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Praze 5.4.2023

PhDr. Eva Dragomířecká, Ph.D.